

SOOLO

Kitarrigeeniga muusik

Intervjuu Heiki Mätlikuga

KRISTO KÄO

Ütled Heiki Mätlik, mõtled “klassikaline kitarr”. Ja vastupidi. Selline mõttekäik ei olegi ehk liiga ülepakutud, kui mõelda Mätliku kolmekümnele tegevusaastale, mil ta lakkamatult ja uskumatu entusiasmiiga on klassikalist kitarrimängu viljelnud, õpetanud ja propageerinud. Senise loomingulise teekonna tulemusena on ilmunud üle kolmekümne heliplaadi ja mitmeid populaarseid kitarrimängu õpikuid, viimane neist, “Akustiline kitarr” (Valgus, 2003), mis on varustatud ka CD-ROMiga, nimetati 2004. aastal Frankfurdi raamatumessil modernseimaks instrumendiõpikuks. Ainuüksi viimasel aastal on temalt ilmunud kuus CD-d (“Kitarr!” kitarrist Jaak Sooääriga, “Ricerca” organist Andres Uiboga, “Teel selle poole...” Eesti Raadioteatri ja Mikk Mikiveriga, “Romansid” sopran Kaia Urbiga, “Max Regeri tšellosüüdid op 131a” ja “Sajand eesti viiulimuusikat” Urmas Vulbiga) ning kolm DVD-d. Arvukaid kontserte, mis antud Eestis ja mujal maailmas, pole aga vist parimagi tahtmise korral võimalik täpselt kokku lugeda. Ka suure osa viimaste aastakümnete kitarrimuusikat on eesti heliloojad loonud just Heiki Mätlikule ja tema ansamblipartneritele mõeldes.

Tänavu suvel tähistas Eesti esikitarrist oma 50. sünnipäeva. Ajakirja Muusika lehekülgedel jagab ta oma mõtteid kitarrist, muusikast ja elust (iseloomulikult just selles järjekorras!), vestluspartneriks Eesti Kitarriseltsi esimees ja noorema põlve väljapaistev kitarrist Kristo Käo.

(Muusika)

Ajalugu

Sind võib tihti kuulda rääkimas oma tulevikuplaanidest, töös olevatest projektidest ja tänastest tegemistest. Ehk on 50. eluaasta sobiv põhjus ka veidi tagasi vaadata. Kuidas sa kitarrimängu juurde jõudsid?

Kitarrimäng on mul ilmselt geenides, seepärast, et mul oli üks vanaonu, onu Mart, kes oli Eesti ratsaväes ning mängis kitarril ja tegi kitarre, nii et kitarrihelid on juba minu geneetikasse sisse kodeeritud. Tol ajal oli kitarr Eesti kultuurielus olulisel kohal, näiteks [kuulus viiulimeister] August Kristal tegi kitarre, mida viidi Berliini, Londonisse ja mujale.

Kuuldavasti jõudsid sa muusika juurde üpris hilja. Milliste raskustega puutub kokku see, kes n-ö õigel ajal harjutama ei hakka? Kas hilisel alustajal on ka mingeid eeliseid?

Muusika juurde jõudsin ikkagi “normaalsel” ajal, mängides muid pille, näiteks puhkpille. Kitarril juurde jõudsin hilja ja see oli selline keerukas tee, elektrikitarril, moevoolude ja erinevate muusikastiilide kaudu. Aga klassikalise muusikaga oli mul juba nooruses kokkupuude olemas, noodid olid selged juba algklassides.

Kas tollal oli Eestis veel klassikalise kitarril õppijaid?

Ma ütlesin, et isegi klassikalise kitarril mängijaid, sest tol ajal oli ju mitmeid kitarriste: Neeme Järvi vend Vallo Järvi, kes on isegi Eesti Raadios salvestanud Carcassi ja Carulli kitarrimuusikat, samuti Tiit Kiken, kellele mõeldes kirjutas Alo Põldmäe 1973. aastal oma Sonaadi altflöödile ja kitarrile. Ja Uno Loop oli selline kahe stiili mängija. Tema kitarrilõpikus, mis on kirjutatud 1964. aastal, õpetatakse paralleelselt estraadikitarril ja klassikalist kitarril. Aga seda küll, et kui ma leidsin oma klassikalise kitarril tee, siis tuli maha jätta elektrikitarristi elukutse. Minu erialaõpetaja Igor Klimentov Leningradist lihtsalt keelas elektrikitarril mängimise ära. Ta ütles, et kui ma veel korra näen teid elektrikitarriga, siis ärge minu juurde klassikalise kitarril tundi enam tulge!

Oled oma elus kitarritunnis suhteliselt vähe käinud, õpilasena, ma mõtlen. Kust on sinu enda arvates su põhiline muusikaalane haritus pärit? Kui palju oled õppinud teistelt muusikutelt, kui palju õpetades, lugedes?

Tegelikult sain 70.-80ndatel üsna palju abi Moskvast, sealsetelt kitarrilõppejõududelt. Nad olid kokkupuutes maailma kitarrilõppejõududega, nagu näiteks venetsueela kitarrist Alirio Diaz, prantslane Alexandre Lagoya, kuulus argentiina pedagoog Maria Luisa Anido. Nad käisid igal aastal Venemaal kontserte andmas ja töid kaasa palju õpikuid, meetodikaid, noote. Nii et Moskvast viibides jõudis see info ka mulle kätte ja sealsed õpetajad aitasid mul kitarrilõpingutes leida õige tee.

Aga mis puudutab musitseerimist koos teiste muusikutega, siis ma leian, et kitarristide jaoks on see täpselt sama tähtis kui kõikide teiste muusikutega. Et õppida muusikas tõeselt mõtlema ja muusikastiile tundma, ei pea alati just kitarrilõpetaja kõrval olema.

Kuuekeelne kitarr oli ju kogu NLI aladel tundmatu pill, kuidas see sinna üldse jõudis?

Kuue- ja seitsmekeelne kitarr on seal olnud paralleelselt kasutusel. Muusika nendele pillidele on küll erinev. Andrés Segovia gastrollid Venemaal 30ndatel andsid olulise tõuke nõukogude kitarrilõpule ja Moskva kitarrilõpule ning aitasid propageerida just kuuekeelset kitarril. Nii et traditsioonid on seal igaühel olemas. Kõikides õppeasutustes kitarrilõpetust ei ole, aga Gnessimite-nim Akadeemias on see sees ja ka tänapäeval tuleb seal maailmaklassi kitarriste. Momendil on üks kuulsamatest ilmselt Dmitri Illarionov, kes on võitnud mitmeid olulisi konkursse ning esinenud ka Tallinnas.

Mis teid pidi saadakse professionaalseks muusikuks? Maailm on täis järjest parema tehnikaga mängijaid, konkursse võidatakse usinalt, noored mängijad näevad head välja, aga sellest kõigest ei piisa. Mida on veel vaja?

Ma arvan, et on üsna palju vaja raamatuid lugeda ning õppida kunsti- ja kultuurialalugu. Kitarril evolutsiooniks on alati olnud mingi põhjus, mingi tõukejõud. Kultuuri- või muusikaajaloo esteetika on muutunud selles suunas, et kitarr on saavutanud populaarsuse. Seega on vaja aduda, et kitarr ei ole lihtsalt muusikainstrument, vaid osa kultuurist.

Kui meil oli 1998. aastal kohtumine Remi Boucher'ga, siis tema rääkis, et näiteks Itaalias on tohutult palju häid mängijaid, kõik koolid on täis hea tehnikaga kitarriste, kes ei jõua kunagi kuhugi, sest nad ei oska võõrkeeli ja nende silmaring on liiga

kitsas. Nad võivad võita üks-kaks kon- kursi ja nii see asi ka jääb.

Ma olen itaalia kitarristidega palju kokku puutunud ja mul on seal päris häid tutvavaid. Võib-olla on nende probleem see, et kuigi nende kohalik kitarrielu on väga rikkalik, siis just suhtlemine välisilmaga ja kontaktide vaegus ei lase neil integreeruda maailma kitarrielu. Kuid Eesti kitarrimuusika tutvustamiseks olen ise pidanud loenguid Saksamaal, erinevatel festivalidel ja kõrgkoolides Skandinaavias ning kohekohe on loeng ka Madridis. Näiteks René Eespere teosed on plaadistatud viiel-kuuel korral ka väljaspool Eestit.

Paljude muusikute CV-des on olulisel kohal tähtsad saalid ja dirigendid. Mis on sinu senise karjääri tipp hetked, kui olulised on üldse need kuulsad saalid?

Huvitavaid ja uhkeid saale on mu artistiteel olnud küll: Purcell Room Londonis või Wagneri saal Riias või Luxemburgi palee saal Pariisis. Paljud saalid on legendiks saanud, sest seal on mänginud kuulsad interpretid ja see järjepidevuse tunnetamine on oluline. Teisest küljest, sinna saali tulla ja seal mängida on nagu kraadiproov, peab olema mingi oluline sündmus või põhjus, miks sind sinna on kutsutud. Vastutus, et seda kutset õigustada, on suur. Aga olenemata saalist, peaks kreedoks olema ikkagi see, et interpret peab andma alati maksimumi, olgu saalis 5000 või 50 inimest. Või hoopis 5!

Peale kontserttegevuse oled ka salvestanud väga palju muusikat. Mille järgi valid, mida salvestada? Kas mõtled vahel ka laiemale muusikapublikule?

Jah, endalegi üllatuseks on nüüdseks mu plaadiriivul vist üle kolmekümne LP, CD, DVD.

Valiku puhul on mitu aspekti, tuleb salvestada eesti kaasaegset muusikat, mis on meie, eesti muusikute, esmane ülesanne. Vahel on huvitav pühkida arhiivitolm mõnelt teoselt, mis on unustusse vajunud, nagu näiteks hispaania romantiku Julian Arcase kitarrimuusika. Sel aastal salvestasin plaadi Max Regeri tšellosüitidega op 131a, mis on nende teoste esmakordne salvestus kitarriga. Erinevad plaadid on erineva kuulajaskonna jaoks: mõned plaadid on salvestatud Eestis levitamiseks, nagu eelmisel aastal koostöös Andres Uiboga ilmunud kitarr ja oreli CD, ja mõned plaadid levivad näiteks sajas riigis, nagu Kaia Urbiga salvestatud plaat vene romansside ja kitarripaladega, mis ilmus sel kevadel plaadifirmalt Harmonia Mundi USAs. Väga hästi on vastu võetud meie CD-d, mis on salvestatud Estonian VGV Trioga (Arvo Leibur – viiul ja Terje Terasmaa – vibrafon), näiteks plaat “Tango King” Astor Piazzolla loomingu.

Kitarril on selles suguvõsas mängitud juba mitu põlve. Vanaonu Mart (üleväl) ja Heiki Mätlik.

Kitarr maailmas ja Eestis

Elukutselisi pop- ja jazzkitarriste on Eestis palju, klassikalise kitarril valdkonnal on vastu panna üks-kaks tegijat. Milles võib asi olla? Kas selles, et klassikalise kitarril järele ei ole nõudmist?

Rock- ja popkitarr on küll laiema kõlapinnaga, aga klassikalisel kitarril on oma publik ja arvan, et kitarril õppimist on just väga hea alustada klassikalisest kitarrist, mida praegu noorte õpilaste puhul ka tehakse.

Tänapäeva tarbemuusikat, poppi ja jazzit, on raske ilma kitarrita ette kujutada. Elektrikitarril tuleb 40ndatel tõi selle pilli tõeliselt avalikkuse ette. Olen näinud USAst pärit õppevideoid, mis, tutvustades kitarride tüüpe, nimetas just metallkeeltega western-kitarril “klassikaliseks”. Aga n-õ tõsist muusikat ilma klassikalise hispaania kitarrita ette kujutada on küllaltki lihtne. Segovia ja Bream on kurtnud, et kitarrikontsertidel on oma kindel publik, mis enamasti erineb sellest publikust, kes üldiselt klassikalist muusikat kuulamas käib. Kas see on ka praegu nii?

Ma arvan, et kui kaasata kitarr kammeransambli instrumendiks, mida ma aastaid olen püüdnud teha, siis võidab ka kitarrile “akadeemilisemat” kontserdipublikut. Kitarr on asendamatu ka nüüdisaegses helimaailmas. Näiteks ühes tänapäeva heliloojate kataloogis oli välja toodud, et kolmesajast maailma tuntumast heliloojast 130 on kirjutatud muusikat kitarrile. Viisin kümmekond aastat tagasi end ajaloos ja nüüdisajal kitarrile loodud teostega hästi kurssi, kirjutades koos soome kolleegi Hannu Annalaga kitarrimuusika entsüklopeedia (Kitara- ja luuttusäveltäjä. Atena Kustannus, 1998). Nüüdseks on see raamat tõlgitud inglise keelde ja ilmub järgmisel aastal Mel Bay väljaandena USAs. Selles teatmikis on info viiesaja tuntuma kitarrilooja kohta läbi ajaloo.

Järjest rohkem mängitakse renessanss- ja barokkmuusikat ajastu instrumentidel, klassikalis-romantilisest ajajärgust on pärit täpselt üheksa muusikaliselt väärtuslikku kitarrisonaati, 20. sajandi alguse muusika on suures osas kirjutatud Andrés Segovia konservatiivse maitse järgi ja põhiosa kitarrimuusikast on üleüldse loonud mitte heliloojad, vaid pillimängijad. Mida maailma kontserdilavadel hetkel mängitakse? Mida sinu arvates tasuks mängida?

Tõepoolest, maailmas on nii, et see heliloojate rida, keda mängitakse kitarril, on üpris lühike. Võib-olla on see interpretide endi süü. Kui vanemast ajast peale hakata, siis mängitakse Dowlandi, Bachi tšellosüite ja sealt edasi siis Sor, Giuliani ja tänapäevani välja tulles on nimedeks Albeniz, Granados, Brouwer, Piazzolla. Aga kui me avame ükskõik missuguse kataloogi – mul

on selline CD-ROM, kus on 6000 kitarriheliloojat peal, kes 20. sajandil on kirjutanud muusikat kitarrile, siis näeme, et tegelikult on kitarrimuusika repertuaar ääretult lai. Meil endil, kitarristidel, on vaja võtta initsiatiiv, et mängida midagi huvitavat, nii publiku kui ka enda jaoks sobivat. Näiteks oma järgmises soolokavas hooajal 2006/2007 esitan Hindemithi, Honeggeri ja Regeri teoseid. Kuulun nende kitarristide hulka, kes Domenico Koyunbaba süüti ei mängi!!!

Oled teinud palju transkriptsioone kitarrile ja kammeransamblitele kitarriga. Kas mõne klassikalise teose esitamine kitarril annab sellele originaaliga võrreldes ka midagi juurde?

Arvan, et hispaania muusika puhul ei teki küsimust. Tõesti, Albeniz ja Granados on autorid, kelle muusika kõlab kitarril paremini kui klaveril. Näiteks olen üritanud seada ka Sibeliust ja Põhjamaade autoreid ja leian, et see tulemus enamalt jaolt ei õigusta ennast. Kuigi samas, viimane õnnestumine oli eesti heliloojate (Aavik, Eller, Tubin, Tobias jt) viiulipalade klaviiride seadmine, millest ilmus CD "Sajand eesti viulimuusikat", mida tegime koos Urmas Vulbiga. See on leidnud väga positiivset vastukaja, nii et on võimalik ka sellist muusikat esitada kitarriga.

Suuresti tänu sinule on olemas hea hulk eesti kitarrimuusikat, eriti kammermuusikat. Kuidas seda maailmas vastu võetakse?

Eesti muusikal on maailmas olnud tõesti "roheline tuli" ja eeskätt on selle tee avanud eesti heliloojad oma kvaliteetsete ja, ütleksin veel, et mõistetavate helitöödega. Eesti muusikat oleme oma kavades alati mänginud, kus me ka parajasti ei liiguks – Euroopas või kaugemalgi. Tervet kontserti eesti muusikast anda – see võib olla publikule raskesti mõistetav. Aga kui kavas on 10–15 protsenti eesti muusikat ja ülejäänud on midagi publikule tuttavat, saab eesti muusika alati hea vastuvõtu ja braavo-hüüded. Eelolevatel kevadistel kontsertidel Kölnis, Düsseldorfis ja mujal jätkame seda repertuaaripoliitikat.

Sinu kontserdigraafikust rääkides – kui intensiivne see praegu on?

Tegelikult tuleb nädalas ikkagi kaks-kolm kontserti või esinemist. Olen teinud statistikat, et keskmiselt tuleb aastas kokku oma 50–60 kontserti! Paar-kolm korda aastas

Jaak Sooääriga enne suvist kontserti Käsmu kiriku juures.

FOTOD ERAKOGUST

*Mu erialaõpetaja ütles,
et kui ma veel korra näen
teid elektrikitarriga,
siis ärge minu juurde
klassikalise kitarritundi
enam tulge!*

on tavapärased gastrollid, kus tuleb anda kümme kontserti, õnneks enamasti sama kavaga. Näiteks tänavu septembriski olime Urmas Vulbiga Saksamaal, mängides järjest kaheteistkümmel öhtul kontserdikava "Sajand eesti viulimuusikat" vaheldumisi Euroopa muusikaga. Sel hooajal on ees kontserdid Taanis, Saksamaal ja Soomes. Pilkk ulatub ka kaugemale, kuid sellest on veel vara pajatada.

Raamatud

1990. aastal andsid välja oma esimese õpiku, "Klassikaline kitarrimäng", selle tiraaž (8000 eksemplari!) müüdi ruttu läbi. Mis võis olla selle populaarsuse põhjus?

Võib-olla oli siin kaks põhjust. Ühest küljest ei olnud mitukümmend aastat ühtegi kitarrioopikut ilmunud. Teiseks, raamatul on mitu aspekti – selles on üsna palju kitarril ajalugu ja ta on selline põhjanev, üsna palju noodimaterjali. Ja veel üks põhjus oli see, et oli just aeg, kui vana raha läks ja uus tuli. Minu teada, kui ma õigesti mäletan, müüdi seda 10 krooni tükk. Ja mina sain selle eest laevapileti Rootsi.

Järgmine raamat oli sul juba puhtpraktiline "Akordsaade kitarril".

Ka see müüdi ära. Kuskil pole näha tuhandeid klassikalise kitarriste, aga bände tekib päevast päeva juurde. Kui välja arvata "Klassikalise kitarrimängu kooli", on su õpikud läinud järjest õhemaks, kallimaks ja kommerslikumaks. Kas oled klassikalise kitarril propageerimisest raamatute abil loobunud?

Vajadus sellise kitarrioopiku järele, kus on duudid ja rütmid – seda on alati olnud. Ja ütleksin, et ka "Klassikalise kitarrimängu kooli" ei müüda võib-olla nii suurel hulgal, kuid teda kasutatakse igal aastal. See on metoodiliselt üsna hea õpik, kaheosaline, kolmas osa, kus on infot interpretatsiooni kohta, kuidas kitarrimuusikat mängida, on praegu kirjutusalau ja varsti ilmumas.

Aga võib-olla näitab see ka neid proportsioone, kui populaarne on praegu akustiline kitarr saateinstrumendina ja kuivõrd kasutatakse klassikalise kitarril soolopillina.

Kuidas on võimalik, et nende aastate jooksul, mil sa oma raamatutega edukas oled olnud, pole ühelgi kirjastusel tulnud ideed tõlkida kas või üks neist sadadest popkitarril õpikutest, mis maailmas on ilmunud? On ju olemas tõeliselt häid raamatuid?

Seda peab ilmselt kirjastuste käest küsima. Pigem on vastupidi, see õpik CD-ROMiga

(“Akustiline kitarr”) tõlgi nüüd soome keelde ja seda müüakse üsna edukalt Soomes. Võibolla on küsimus igasugustes autorikaitsetes. Ja veel, õpikus peab olema ka sellist materjali, mis on tuttav selles geograafilises piirkonnas, millele see õpik on adresseeritud. On mõeldamatu, et me kanname näiteks mingid kantriviisid Eestisse üle. Just sel põhjusel juhtub väga harva, et üks rahvus tõlgib teise rahvuse õpiku enda keelde.

Arvo Leibur, Terje Terasmaa ja Heiki Mätlik ehk Estonian VGV Trio 2001. aastal Astor Piazzolla muusikaga heliplaadi esitlusel argentiina restoranis Tallinnas. FOTO AGU LIPPING

Kitarriharidus Eestis

Kitarr on Eestis üli-populaarne pill.

Muusikakoolidesse ja Eesti Kitarriseltsi laekub umbes kümme korda rohkem sooviavaldusi kitarril õppimiseks, kui kohti jagub. Erialase kõrgharidusega klassikalise kitarril õpetajaid on praegu üheksa, kitarrilõpilasi ainuüksi muusikakoolides paari aasta taguse seisuga 723. Kuigi ametlikult on käibel vaid klassikalise kitarril õppekava, õpivad need seitsesada õpilast ilmselt kõike muud kui klassikat, seega ei tule eriti juurde ka klassikalise kitarril õpetajaid? Kuidas sellest ringist välja saada?

Muide, Eesti Kitarriseltsi nimekirjas on ju ca 60–70 kitarrilõpetajat, paljud neist lõpetanud G. Otsa nimelise Muusikakooli või H. Elleri nimelise Muusikakooli. Aga arvan, et lähema kümne aasta jooksul suudavad suuremad koolid, eeskätt Eesti Muusikaakadeemia, kus on nii klassikalise kitarril kui ka jazzkitarril eriala, ette valmistada rohkem kitarrilõpetajaid ja sellest probleemist saadakse üle. Viimasel viiel või kümnel aastal on olnud väga suur kitarril populaarsuse tõus ja see on toonud kaasa ka suure hulga õpilasi. Usun, et see positiivne tendents jätkub ja iseõppijatele mõeldud õpikute abil on võimalik ennast algajana ka ilma õpetajata kitarrimängus harida.

Klassikalist kitarril on Eesti Muusikaakadeemias õpetatud nüüdseks viisteist aastat, Tallinna Muusikakeskkoolis seitset aastat. Mõlemas koolis on see eriala avatud sinu eestvedamisel. Kuidas see käis?

Arvan, et situatsioon oli selleks ajaks juba vägagi küps. Tegelikult põhjuseks sai see, et siia tuli Rootsist üks õpilane, kes soovis õppida kitarril, ning ka Eestis oli juba neid kitarriste, kes ootasid, et end täiendada ja saada kõrghariduse diplom. Nii et kõik oli selleks valmis. Ka keskastmes oli kitarril juba viisteist aastat õpetatud ning leidis küllalt lõpetajaid, kes olid suutnud tõestada, et kitarr on nii kontsert- kui ka pedagoogiline instrument.

Interpreet peab andma alati maksimumi, olgu saalis 5000 või 50 inimest. Või hoopis 5!

EMAs on keskmiselt iga aasta kohta üks lõpetaja ja TMKKs läbi aegade kaks. Miks seal nii vähe on?

Raske öelda. Ehk nüüd, kui seal on õpetajaks Kristo Käo, hakkavad asjad muutuma. Õpilastel on vaja järjepidevust, et saaks viis-kuus aastat rahulikult tööd teha. Kui õpetajad pidevalt vahetuvad, siis on väga raske.

Kuidas oled muusikakoolide tööga rahul? Aeg-ajalt kuulad ju laste mängu mõnes žüriis ja harva jõuab mõni ka akadeemiasse.

Tõtt-öelda olen viimastel aastatel sellega vähe kokku puutunud. Usun, et süsteem toimib väga hästi

ja need programmid, mis omal ajal said rahvusvahelist standardit arvestades loodud, töötavad. Kuigi algul võisid nad tunduda veidi idealistlikud, kasutatakse nüüd seda õppekava ikkagi ja repertuaar, mida mängitakse, on täiesti aktsepteeritav.

Su mõlemad lapsed on lõpetanud Viimsi Muusikakooli kitarril eriala sinu käe all. Kas lootsid, et neist saavad muusikud?

See ei olnud eesmärk. Pigem soovisin, et nad õpiksid muusikat, sest ükskõik, mis alal inimene tegutseb, kui ta on muusikat õpinud, on ta avatum, tal on rohkem loogilist mõtlemist, tal on kunstitaju. Poeg on praegu Helsingi ülikooli doktorantuuri astumas, tütar on rootsi keele õpetaja Gustav Adolphi Gümnaasiumis. Ühel on töö ja hobi geenitehnoloogia, teisel filoloogia, ta räägib kuut-seitset keelt. Aga siis, kui neil on tuju kehv või on vaba hetk, võtavad nad ikka kitarril kätte. Oleme abikaasaga selle üle õnnelikud, et lapsed on hobimuusikud!

Elu

Mina olen sind kuulnud rääkimas ainult kitarrimängust. Kas sa midagi muud ka teed?

Tegelikult meeldib mulle lugeda. Lugesin noorena üsna palju – Tšehhovit, Tolstoid jt. Paraku on aeg praegu selline, et ei võimalda enam nii palju lugeda. Küll püüan kursis olla muusikaraamatutega, mis ilmuvad. Eriti huvitavad muusikute elulood – Schumann, Paganini jne. Vahel loen ka midagi vene keeles. Eriti teen seda suvel, viimati lugesin raamatut Jaapani keisiriigi ajalooist.

Osa hommikuid kulub enda vormis hoidmisele; käin ujumas, et jõuaks akadeemias ikka neljandale korrusele joosta või siis Eesti Kontserdi kõrgeimale korrusele, et hingeldama ei hakkaks. Vähemalt niipalju peaks seda vormi ikka olema.

Kui palju sind huvitab Eesti ajalugu, poliitika, tulevik?

Uudiseid olen ikka alati üritanud vaadata, ükskõik siis mis kanalilt, oleneb, millal koju jõuan. Kui olen gastrollidel, siis muidugi ei kuule mitmeid päevi, mis Eestis toimub. Seoses kontserttegevusega puutuvad muusikud ju tihti ka poliitikutega kokku ja et nendega vestelda, peab olema ka muuga kursis kui ainult muusikaga. Ei saa elada ainult oma väikses muusikamaailmas. Muusika on üks ühiskonna osa ja selleks, et muusikat teha, peab teadma, mida see ühiskond mõtleb.

Sa pole Tallinnast pärit, aga oled siin kaua elanud. Kas äraminemise peale ka mõtled?

Arvan, et Haabneeme on piisavalt rahulik kant selleks, et elada ja olla ikkagi linnale üsna ligidal. Kuid suvi on see aeg, kus olen nii palju kui võimalik linnast ära, maakodus Iisakul. Sealt saab ka seda tunnet, mis on paljajalu hommikul, kohvitass käes, murul käia. Samuti olen alati tahtnud mere ääres elada. Suvel pean ikka paar korda päevas meres käima, teisiti ei saa.

Nii et veedad oma puhkuse enamasti Eestis? Kas reisimine on sinu jaoks pigem töö?

Vahel on võimalik töö- ja puhkereis ühendada. Näiteks käisime sel suvel Vilniuses kontserdireisil terve perega. Ilmselt tuleb reisimise ja kodus olemise vahel leida hea tasakaal. Kui kuude viisi reisil olla, on oht läbi põleda, ja kui kuude viisi kodus olla ja uut informatsiooni peale ei tule, kolleegidega ei saa kohtuda, siis tähendab see, et vesi seisab. Muusika, elu, vaba aeg – kõiges peab elus olema balanss. Olen püüdnud viimastel aegadel seda liini hoida, eks näis!